

การศึกษาผลกระทบทางสุขภาพของชุมชนตลาดน้ำวัดคำพญา
อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

วาทีณี ส่วงกลิ่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2548

ISBN 974 – 04 – 5683 – 9

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษาผลกระทบทางสุขภาพของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (THE STUDY OF HEALTH IMPACT ON LUMPAYA FLOATING MARKET COMMUNITY, BANGLANE DISTRICT, NAKORNPATHOM PROVINCE)

วาทีณี ส่งกลิ่น 4337502 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : เสาวภา พรศิริพงษ์, ศศ.บ.สม.ม., สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช, วท.บ.

M.Env.Sc., Ph.D., สุธัชชัย สุตพันธ์วิหาร, วท.บ. วท.ม.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการมีตลาดน้ำทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งผลกระทบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนทั้ง 4 มิติคือ มิติทางกาย มิติทางจิต มิติทางสังคม และมิติทางปัญญา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีสาธารณะ ในกลุ่มผู้ค้าที่มาจากของที่ตลาดน้ำ และครอบครัวจำนวน 32 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ของหมู่ที่ 3,4,5 และหมู่ที่ 6 ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่เดือน เมษายน 2545 – เมษายน 2547

ผลการวิจัยพบว่า การมีตลาดน้ำทำให้ชุมชนลำพญา มีสภาพเศรษฐกิจที่คล่องตัว ชุมชนมีเงินหมุนเวียน มีการกระจายรายได้ภายในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงทั้งประชาชนและผู้มาค้าขายที่ตลาดน้ำ ชุมชนมีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลางมากขึ้น เกิดการจ้างงานภายในชุมชน ทำให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับการมีตลาดน้ำ ส่วนผลกระทบทางสุขภาพด้านมิติทางกาย พบว่า การมีตลาดน้ำทำให้สุขภาพของประชาชนชาวลำพญา มีอัตราการเจ็บป่วยมากขึ้นด้วยโรคระบบกล้ามเนื้อ ระบบทางเดินอาหาร และระบบทางเดินหายใจ ส่วนมิติทางจิต ตลาดน้ำได้ทำให้สมาชิกในครอบครัวใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น พ่อแม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกหลานมากขึ้นกว่าเดิมจากการที่ได้ทำงานร่วมกัน และการมีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่ม ทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น มิติทางสังคม ตลาดน้ำทำให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมมากกว่าเดิม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนมากขึ้น ในขณะที่อีกด้านตลาดน้ำทำให้ความเอื้อเฟื้อและการแบ่งปันภายในชุมชนเริ่มลดลง ส่วนมิติทางปัญญา ตลาดน้ำทำให้ภาพของบริเวณวัดในอดีตที่เคยสงบ ร่มเย็น หายไป ทำให้ชุมชนสูญเสียพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เคยใช้ร่วมกันมาแต่เดิมไปบางส่วน แต่วัดยังเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ตลาดน้ำกลายเป็นศูนย์รวมทำให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดี มีความภาคภูมิใจ เพราะตลาดน้ำทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพในมุมมองของชุมชนลำพญา ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม พฤติกรรมสุขภาพ การบริการสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และนโยบายของรัฐ

การมีตลาดน้ำ มีทั้งผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ ชุมชนต้องพิจารณาทั้ง 2 ด้าน และทำอย่างไรให้ชุมชนร่วมกันสร้างสำนึกร่วมในสิ่งที่เป็นผลบวกและร่วมกันแก้ไขในสิ่งที่เป็นผลลบ รวมทั้งควรมีการสร้างสำนึกทางสุขภาพให้กับชุมชน เพื่อจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพแทนที่จะคำนึงถึงเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

คำสำคัญ : ผลกระทบทางสุขภาพ / มิติทางกาย / มิติทางจิต / มิติทางสังคม / มิติทางปัญญา / ตลาดน้ำ

THE STUDY OF HEALTH IMPACT ON LUMPAYA FLOATING MARKET COMMUNITY, BANGLANE DISTRICT, NAKORNPATTHOM PROVINCE

WARTINEE SONGKLIN 4337502 LCCS / M

M.A. (CULTURAL STUDY)

THESIS ADVISORS : SAOWAPA PORNSIRIPONGSE, B.A.M.A.,
SITTIPONG DILOKWANICH, Ph.D., SANCHAI SUTIPANWIHAN, M.Sc.**ABSTRACT**

The objective of this research is to study the impact made by the floating market at Lumpaya, Nakornpathom on socio-economic factors and culture, and the health impact in four dimensions: physical, mental, social and spiritual health. Factors influencing those impacts were also studied. Data collection was done by qualitative approach during April 2002 to April 2004. The instruments for collecting data were observation, participatory observation, in-depth interview, focus group discussion and public meeting. Thirty-two floating market vendors and their families, heads of villages, and health village volunteers of Moo 3, 4, 5 and 6 of Tumbol Lumpaya, Banglane District, Nakornpathom Province were key informants.

It was found that the floating market affected Lumpaya economic and financial flow, especially among the Lumpaya people involved in the floating market. The bargaining power of the community on agricultural products was increased, and a lot of new jobs were also created in the community.

Health impact assessment of the floating market was as follows: for the physical dimension, it was found that musculoskeletal, digestive and respiratory disease were higher. For the mental dimension, the floating market created close and better relationships among family members. By working together to prepare food and goods for sale, parents spent more time socializing their children. Moreover, new jobs related to the floating market created more income which affected good mental health. For the social dimension, the floating market contributed more community activities that people could join and help each other. On the other hand, floating markets decreased generosity and sharing among the people in the community. Regarding the intellectual dimension, many floating market buildings were built along the riverbank near the temple so that the buildings eclipsed the temple's beauty and the peaceful atmosphere disappeared. The community lost public and sacred space that they could use for ceremonies if they were on the same day as floating market day. However, the temple was still the sacred and central place of the community. The floating market became a center of the community that people were proud of because it supported the community's reputation. It also created the collective consciousness of the community protecting their public properties. From the community point of view, the factors impacting on health are economic, social, health behavior, health care service, environment, and government policies.

The research concluded that the floating market has both positive and negative impacts, so the community has to consider those impacts carefully. The Sub-District Administration Organization Committee should encourage the community's collective consciousness to keep the positive aspects, while the negative aspects should also be considered. The community's awareness of health should be established as well as the economic one.

**KEY WORDS : HEALTH IMPACT / PHYSICAL HEALTH / MENTAL HEALTH
SOCIAL HEALTH / SPIRITUAL HEALTH / FLOATING MARKET**

163 P. ISBN 974 – 04 – 5683 – 9